

คืนชีวิต...ให้ต้นน้ำ

กลุ่ม CD POWER

“ อาจารย์พาไปเรียนรู้ที่ชุมชนบ้านต้นปริงที่รุ่นพี่เคยเข้าไปทำฝายชะลอน้ำ
สิ่งที่เห็นคือชุมชนกำลังประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ ทั้งๆ ที่บริเวณนี้ป่าอุดมสมบูรณ์มาก
เลยคิดสานงานต่อจากที่รุ่นพี่เคยทำไว้ โดยใช้โจทย์เดิมคือการทำฝายชะลอน้ำ ”

โจทย์ใหญ่ที่นักศึกษาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาต้องพบตลอดระยะเวลา 4 ปีการศึกษาคือการหา “พื้นที่” ทำงานพัฒนาชุมชน...เพราะกรอบการเรียนระบุว่า นักศึกษาต้องลงไปร่วมเรียนรู้กับชุมชน ศึกษาสถานการณ์ปัญหา ตลอดจนใช้วิชาความรู้หรือทฤษฎีไปช่วยแก้ปัญหาของชุมชนได้

นักศึกษาทั้ง 7 คน ของกลุ่ม CD POWER ที่ประกอบด้วย นัฏฐณี เกื้อบุญส่ง หรือ “หนู่ม” สุทธิพงษ์ จุเอ็ง หรือ “บอย” เกรียงไกร สองไทย หรือ “อาร์ม” อภิวัฒน์ เทตเกียรติ หรือ “ซัน” จุริรัตน์ ประหลาดมานิต หรือ “กิ้ง” วริยา กาญจนะ หรือ “อู๋” และ วาสนา พรหมนัย หรือ “ปู” นักศึกษาโปรแกรมวิชาเอกการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ก็ไม่มีข้อยกเว้น

หนู่มเล่าว่า การเรียนพัฒนาชุมชน อาจารย์จะให้โจทย์ไว้ว่านักศึกษาต้องทำงานพัฒนาชุมชน ด้วยการฝังตัวอยู่ในพื้นที่นั้นๆ ตั้งแต่ปีที่ 1 จนถึงปีที่ 4 ที่เรียกกันว่า “ห้องปฏิบัติการทางสังคม” หรือ “Social Lab” โดยในชั้นปีที่ 1 นักศึกษาต้องรู้จัก “บริบท” ของชุมชน สามารถบอกได้ว่าชุมชนนี้อยู่ที่ไหน มีวัฒนธรรม และความเป็นมาอย่างไร พอขึ้นปี 2 จึงเริ่มเจาะลึกในรายประเด็น เช่น เริ่มศึกษาปัญหา ศึกษาต้นทุนของชุมชน รวมถึงวิเคราะห์ และกระตุ้นให้คนในชุมชนรับรู้ถึงปัญหาดังกล่าว และในปี 3 เมื่อเรียนรู้ทฤษฎีมากขึ้น นักศึกษาต้องเข้าไปสร้างการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนเข้ามาแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยมีนักศึกษาเป็นพี่เลี้ยง ส่วนในปี 4 นักศึกษาต้องจัดกระบวนการให้ชุมชนจัดการตนเอง มีนักศึกษาเป็นผู้ติดตามประเมินผลและถอดบทเรียน ทั้งนี้เพราะต้องการให้นักศึกษาได้ลงมือทำงานพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง

แต่ปัญหาที่เป็นเรื่องยากสำหรับพวกเขาคือ...ทุกคนอยู่นอกพื้นที่...และบางคนไม่รู้จักรั้วพื้นที่เลยแม้แต่น้อย

พัฒนาใจภัย...พัฒนาคน

จากใจภัยที่นักศึกษาทุกคนและทุกชั้นปีต้องหาพื้นที่ทำงานกับชุมชน ทำให้เพื่อน ๆ ที่ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ต่างมี **“ห้องปฏิบัติการทางสังคม”** กันเกือบทุกคนแล้ว...คงเหลือแต่สมาชิก 7 คนของ CD POWER เท่านั้นที่ยังคงอยู่

“เครียดมาก เพราะเพื่อน ๆ ได้พื้นที่ทำงานกันหมดแล้ว เหลือแต่พวกเราที่ยังไม่มีพื้นที่ทำงาน เพราะพื้นที่ที่พวกเราเสนอไปอาจารย์ก็ไม่เห็นด้วย ทำให้ต้องเปลี่ยนใจภัย เปลี่ยนพื้นที่อยู่หลายครั้ง...โชคดีที่อาจารย์ปอมพาไปเรียนรู้ที่ชุมชนบ้านต้นปริงที่รุ่นพี่เคยเข้าไปทำฝ่ายชะลอน้ำมาแล้ว **สิ่งที่เห็นคือชุมชนกำลังประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ** ทั้ง ๆ ที่บริเวณนี้ป่าอุดมสมบูรณ์มาก เลยคิดสานงานต่อจากที่รุ่นพี่เคยทำไว้ โดยใช้**ใจภัยเดิมคือการทำฝ่ายชะลอน้ำ**” หนุ่มบอกเล่าจุดเริ่มต้นของการทำโครงการ

แม้ว่าการเลือกใจภัยในการทำโครงการของน้อง ๆ ครั้งนี้ยังไม่ชัดเจนมากนัก เพราะมีคำถามตามมาว่าการทำฝ่ายชะลอน้ำจะช่วยให้ชุมชนมีน้ำใช้เพิ่มขึ้นอย่างไร? ด้วยวิธีการอย่างไร? แต่การ**“ทำฝ่าย”** ครั้งนี้เป็น**“เครื่องมือ”** ให้น้อง ๆ ได้เข้าสู่ชุมชน สัมผัสชุมชน ให้พวกเขาได้เรียนรู้คนในชุมชนและทำงานร่วมกับชุมชนมากยิ่งขึ้น

อาจารย์ณัฐภาพงษ์ อภิชาติเดชาสกุล หรือ **“อาจารย์ปอม”** อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา บอกว่า หลังกลับจากชุมชนต้นปริง นักศึกษากลุ่มนี้กำลังคิดทำโครงการอยู่ ซึ่งพอดีกับทางสงขลาฟอรั่มมีโครงการพลังพลเมืองเยาวชนสงขลาขึ้นเป็นปีแรก จึงเห็นโอกาสและอยากให้นักศึกษาได้เข้ามาเรียนรู้**“เครื่องมือ”** การทำงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเงินและพัฒนาโครงการ ขณะเดียวกันก็มีงบประมาณสนับสนุนการทำโครงการด้วย จึงแนะนำให้เสนอโครงการไปที่สงขลาฟอรั่ม ซึ่งพวกเขาได้รับการคัดเลือก และมีโอกาสเข้าค่ายกับสงขลาฟอรั่มจำนวน 3 วัน 2 คืน

และนี่คือจุดเริ่มต้นของโครงการปลูกต้นน้ำคินซีวิต ของกลุ่ม CD POWER

ทำไป...เรียนรู้ไป

ดวงแก้ว แก้วทองงค์ หรือ **“พี่กล้วย”** พี่เลี้ยงสงขลาฟอรั่ม เล่าว่า จุดเด่นของน้อง ๆ กลุ่มนี้คือ **“ใจ”** ที่มุ่งมั่นทุ่มเททำงานอย่างเต็มที่ แม้จะเริ่มต้นทำโครงการช้ากว่ากลุ่มอื่น แต่พวกเขาก็มีใจเกินร้อยมาก การทำโครงการของน้อง ๆ กลุ่มนี้จึงเป็นลักษณะ **“ทำไปเรียนรู้ไป”**

บอยเล่าว่า เขาได้รับมอบหมายจากเพื่อน ๆ ให้ทำหน้าที่ประสานงานในชุมชนเบื้องต้น บอยจึงเริ่มต้นภารกิจด้วยการเข้าไปหาผู้ใหญ่บ้านเพื่อแนะนำตนเอง พร้อมกับชี้แจงรายละเอียดของโครงการให้ผู้นำชุมชนรับรู้ ซึ่งผู้นำชุมชนก็เห็นด้วยและยินดีที่นักศึกษาจะเข้ามาทำโครงการ หลังจากนั้นบอยและเพื่อน ๆ ในกลุ่มจึงรวมตัวกันลงพื้นที่สำรวจปัญหาชุมชนเป็นครั้งแรก

“แม่ใจภัยแรกคือการสำรวจพื้นที่เพื่อหาจุดที่เหมาะสมในการทำฝายชะลอน้ำ แต่เมื่อพบว่า **“ตลิ่ง”** กำลังพังลงเรื่อยๆ ใจภัยต่อมาที่ทุกคนนำมามีการหารือและขบคิดร่วมกับชุมชนคือ จะทำอย่างไรเพื่อป้องกันการพังทลายของตลิ่ง พวกเขาจึงต้องจัดทีมใหม่... เพราะตอนนี้ **“งานนอก”** ที่ต้องทำพร้อมกับงานหลักคือ การปลูกหญ้าแฝกควบคู่กับการทำฝายชะลอน้ำ”

“จำได้ว่ารู้สึกดีใจมากที่ผู้นำชุมชนและชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) กว่า 10 คนให้การต้อนรับพวกเราเป็นอย่างดี เสมือนว่าเราเป็นแขกของหมู่บ้าน คอยดูแลพวกเราตลอดเวลาของการลงพื้นที่ ทั้งยังให้คำแนะนำระหว่างการสำรวจพื้นที่ด้วย”

และในขณะที่กำลังเดินสำรวจพื้นที่ในชุมชน สิ่งที่พวกเขาเห็นนอกจากการรुकล้าล่าห้วยแล้ว ยังพบว่ามีการพังทลายของตลิ่ง ที่กำลังขยายเป็นวงกว้าง...

แม้ใจภัยแรกคือการสำรวจพื้นที่เพื่อหาจุดที่เหมาะสมในการทำฝายชะลอน้ำ แต่เมื่อพบว่า **“ตลิ่ง”** กำลังพังลงเรื่อยๆ ใจภัยต่อมาที่ทุกคนนำมามีการหารือและขบคิดร่วมกับชุมชนคือ ทำอย่างไรที่จะป้องกันการพังทลายของตลิ่งได้

“ที่ประชุมเสนอให้มีการปลูกหญ้าแฝกเพื่อลดการพังทลายของหน้าดินไปพร้อมกับการทำฝาย” หนุ่มและทีมจึงนำประเด็นนี้มาหารือกันต่อพร้อม ๆ กับจัดทีมใหม่ เพราะตอนนี้ **“งานนอก”** ที่ต้องทำพร้อม ๆ กับงานหลักคือ **ปลูกหญ้าแฝกควบคู่กับการทำฝายชะลอน้ำ**

ทีมจึงถูกแบ่งออกเป็น 2 ทีม โดยทีมแรกรับผิดชอบงานด้านการจัดทำฝาย ทีมที่สองดูแลเรื่องการปลูกหญ้าแฝก

“ข้อมูล-ความรู้” สิ่งจำเป็นที่ต้องมี

เมื่อต้องปลูกหญ้าแฝก แต่ข้อจำกัดของทีมคือยังมี **“ความรู้”** เกี่ยวกับหญ้าแฝกไม่มากนัก ทีมชุดที่ 2 จึงต้องลงมือค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม พร้อมทั้งจัดชุดไปประสานขอกล้าแฝกจากกรมป่าไม้

“หน้าแตกกลับมาเลยครับ พี่ที่กรมป่าไม้บอกว่ากล้าแฝกต้องไปขอที่กรมพัฒนาที่ดิน พวกเราจึงทำหนังสือขอกล้าแฝกจากสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12 จังหวัดสงขลา...” หนุ่มบอกเล่าความรู้สึก

และเพราะไม่เคยเห็น **“หญ้าแฝก”** จึงทำหนังสือขอกล้าแฝกเพียง 800 กล้า แต่เมื่อถึงเวลาไปรับของ ก็พบว่ากล้าแฝก 800 กล้านั้น ไม่น่าจะเพียงพอ

“จึงขอเพิ่มเป็น 2,500 กล้า...พอถึงเวลาไปรับต้นกล้าสิ่งที่เราไม่รู้คือ เราไม่รู้อะไรเกี่ยวกับหญ้าแฝกเลย เพราะตอนลงไปแปลงปลูกหญ้าแฝกก็เห็นว่ามีกรปลูกหญ้าแฝกอยู่หลายประเภท และแต่ละประเภทปลูกในดินแบบไหน ปลูกในฤดูกาลอะไร เราไม่รู้เลย...”

จุดนี้เองที่ทำให้ทีมต้องกลับมา **“ตั้งหลักคิด”** กันใหม่ ว่า ก่อนที่จะทำงานอะไรก็ตามพวกเราควรสืบค้นข้อมูลความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ให้ดีก่อน...

แรงใจ...จากคนในชุมชน

ถึงกระนั้นก็ตาม งานต้องเดินไปตามแผน ทีมหญ้าแฝกได้ต้นกล้าจากสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12 จังหวัดสงขลา 2,500 กล้า ซึ่งคาดการณ์ว่าน่าจะพอสำหรับการปลูกเพื่อลดการกัดเซาะพังทลายของตลิ่ง ในส่วนของทีม **“สร้างฝาย”** มีการลงสำรวจเพื่อหาจุดทำฝายอีกรอบเพื่อให้มั่นใจว่า **“ฝายลูกใหม่”** จะไม่ล้มเหลวเหมือนฝายที่พี่ ๆ เคยทำไว้

“ครั้งที่ 2 ของการสำรวจ ก็เดินหากันหลายจุด เราเลือกจุดที่ผู้นำหมู่บ้านและชุมชนเป็นคนชี้เป้า...แม้เราจะเห็นว่าถ้าสร้างฝายเหนือขึ้นไปจากจุดเดิมอาจจะมีประสิทธิภาพมากกว่า...เนื่องจากพื้นที่ไม่ชันมาก และลดการกระแทกของน้ำได้...แต่ถ้าย้ายไปทำในพื้นที่ใหม่อาจจะเกิดปัญหากับคนในชุมชนได้ เช่น พื้นที่ทำฝายบางส่วนอาจรุกล้ำพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน เป็นต้น และที่สำคัญคือหากสร้างฝายในพื้นที่ที่ลึกเกินไปจะทำให้การขนย้ายเครื่องมือและอุปกรณ์ทำได้ยาก”

อย่างไรก็ตาม...เวลาแห่งการสร้างฝายและปลูกหญ้าแฝกมีไม่มากนัก ลำพังกำลังพวกเรา 7 คนอาจไม่เพียงพอ กลุ่ม CD POWER จึงชักชวนเพื่อน ๆ ในสาขาวิชาให้เข้ามาช่วยกัน **“ทำความดี”** โดยระดมเพื่อน ๆ ได้ถึง 40 คน

“พอวันจะไปจริง ๆ ฝนตกหนักมาก จากเพื่อนที่คิดว่าจะมา 40 คน เหลือแค่ 20 คนเท่านั้น ผมประหม่นแล้ว กำลังคน

“ พวกเราตั้งใจมากที่จะทำงานในวันนี้ จึงไม่อยากยกเลิก และที่สำคัญคือถ้าเรายกเลิกไป ผลที่ตามมาคือความไว้วางใจจากชาวบ้านที่มารอเรา ทั้งๆ ที่ฝนตก และเพื่อนๆ ที่พวกเราชักชวนมาจะรู้สึกอย่างไร ฉะนั้นไม่ว่าฟ้าฝนจะเป็นใจหรือไม่ พวกเราต้องทำกิจกรรมนี้ให้สำเร็จ ”

ไม่พอแน่ๆ แต่งานต้องเดินต่อไป เราก็มุ่งหน้าไปด้วยกำลังคนเพียง 20 แต่พอไปถึงก็พบว่ามิชชันนารีอยู่เกือบ 20 คน...ตรงนี้เป็นกำลังใจที่ทำให้เรามีแรงฮึดสู้ขึ้นมาอีกครั้ง” หนุ่มเล่าสถานการณ์ในวันนั้นให้ฟังด้วยรอยยิ้ม

พี่กล้วยเล่าเสริมว่า เหตุการณ์ในวันนั้นฝนที่ตกกระหน่ำอย่างไม่มีทีท่าว่าจะหยุด อาจทำให้ภารกิจของน้องๆ ไม่บรรลุเป้าหมาย ในฐานะพี่เลี้ยงจึงชวนน้องๆ คุยว่าจะยกเลิกภารกิจไปก่อนไหม เพราะเกรงว่าจะเกิดอันตราย แต่เมื่อได้พูดคุยกับน้องๆ ในกลุ่มเห็นความมุ่งมั่นของพวกเขาแล้วก็ต้องยอมปล่อยให้พวกเขาทำงานท่ามกลางสายฝนต่อไป

หนุ่ม เล่าถึงความรู้สึกในวันนั้นว่า พวกเราตั้งใจเต็มที่มากที่จะทำงานในวันนี้ จึงไม่อยากยกเลิก และที่สำคัญคือ ถ้าเรายกเลิกไป ผลที่ตามมาคือความไว้วางใจจากชาวบ้านที่มารอเราทั้งๆ ที่ฝนกำลังตกอยู่ และเพื่อนๆ ที่พวกเราชักชวนมาจะรู้สึกอย่างไร ฉะนั้นไม่ว่าฟ้าฝนจะเป็นใจหรือไม่ พวกเราต้องทำกิจกรรมนี้ให้สำเร็จ

เมื่อคิดเดินหน้าทำกิจกรรมต่อ แผนที่วางไว้ก็ต้องปรับเปลี่ยนใหม่ เพราะในตอนแรกจะช่วยกันระดมปลูกหญ้าแฝกก่อนแล้วค่อยย้ายกำลังไปทำฝาย แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยน หนุ่มและเพื่อนๆ จึงแบ่งทีมออกเป็น 2 ทีมคือ ทีมสร้างฝายมีหนุ่ม บอย อาร์ม และปูเป็นแม่จูน ส่วนทีมปลูกหญ้าแฝกมีซัน อู๋ และกิงเป็นแม่จูน หนุ่มบอกเล่าถึงสาเหตุของการแบ่งทีมทำงานเช่นนี้ว่า เป็นเพราะทีมสร้างฝายต้องการแรงงานผู้ชายมากกว่า ส่วนทีมปลูกหญ้าแฝกที่ต้องให้ซันไปอยู่ด้วยก็เพื่อช่วยดูแลความปลอดภัยของเพื่อนผู้หญิง และช่วยยกของหนักๆ บ้าง ส่วนเพื่อนๆ อีก 20 คน และชาวบ้านบางส่วนก็แบ่งทีมรับผิดชอบตามความถนัด สำหรับเรื่องอาหารการกินก็ได้ชาวบ้านผู้หญิงมาช่วยดูแล

เรียนรู้...จากการทำงาน

เวลาที่เดินหน้าไปเรื่อย ๆ กับฝนที่ตกกระหน่ำโดยไม่มีทีท่าว่าจะหยุด ทำให้การทำฝายไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ เพราะความแรงของน้ำจากลำห้วยที่เพิ่มขึ้น อาจทำให้ฝายลูกใหม่พังก่อนเวลาอันควร...ซึ่งเมื่อทบทวนประสบการณ์ความ

ล้มเหลวของรุ่นพี่ด้วยแล้ว ทำให้พวกเขาต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำฝายใหม่ท่ามกลางสายฝน

ฝายเดิมสร้างด้วยการเอาไม้มาปักบนลำห้วย และเอากระสอบทรายมาวางซ้อนเป็นชั้นๆ ขณะที่ฝายใหม่นอกจากการปักไม้ในชั้นแรกแล้ว ยังต้องมีไม้อีกชั้นสานเป็นตารางเพื่อให้ฝายแข็งแรงยิ่งขึ้น จากนั้นจึงค่อยนำกระสอบทรายมาวางซ้อนทับอีกที

“ต้องขอบคุณทุกคนที่ร่วมกันคิดหาทางแก้ไขไปที่ละจุดจนพวกเราสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปได้ในที่สุด”

ส่วนการปลูกหญ้าแฝกก็มีปัญหาไม่แพ้กัน แม้จะวางแผนมาอย่างดี แต่ด้วยข้อมูลความรู้ที่มีน้อยเกินไป โดยเฉพาะความรู้เรื่องการปลูก ความลึกของหลุม และระยะห่าง ตลอดจนฤดูกาลปลูก ทำให้ไม่สามารถคำนวณพื้นที่และจำนวนหญ้าแฝกที่มีอยู่ได้ แม้เทคนิควิธีเหล่านี้จะไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนโปรแกรมรายวิชาพัฒนาชุมชนโดยตรง แต่การหา “ความรู้เพิ่มเติม” ที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำมาสอนก่อนการลงพื้นที่ ก็ทำให้การทำฝายและการปลูกหญ้าแฝกสำเร็จลุล่วง

1 สัปดาห์ผ่านไป หนุ่มสาวทั้ง 7 คนลงพื้นที่ชุมชนบ้านต้นปริงอีกครั้งเพื่อติดตามผลการทำงาน...พบว่าทั้งฝายชะลอน้ำและหญ้าแฝกที่ปลูกไว้ยังสมบูรณ์อยู่

2 เดือนต่อมาหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม พวกเขาลงพื้นที่อีกครั้งพบว่า ทั้งฝายและหญ้าแฝกพังเสียหายยับเยิน...จากการอุดตันของทราย ส่วนหญ้าแฝกก็อยู่ในภาวะแห้งตาย...

“บทเรียนสอนให้หนุ่มกลุ่มนี้รู้ว่า ความสำเร็จของโครงการไม่ได้อยู่ที่การ “สร้างฝายเสร็จ” แต่อยู่ที่การ “หาความรู้” ก่อนทำว่าฝายที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เป็นอย่างไร และ

“ความต่อเนื่อง” ในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่จะ “รักษา” ฝายและดูแลหญ้าแฝกให้เติบโตต่อไป แม้นักศึกษากลับออกไปจากชุมชนแล้ว ดังนั้นโจทย์การคืนชีวิตให้ต้นน้ำคือ การสร้างคนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรป่าให้ของชุมชนอย่างยั่งยืน”

ได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน

ความพยายามบวกกับความมุ่งมั่นตั้งใจ ทำให้กลุ่ม CD POWER สามารถทำงานผ่านไปได้ด้วยดี แม้จะมีอุปสรรคขวากหนามต่างๆ มาทดสอบก็ตาม

แต่สิ่งที่เกิดขึ้น สะท้อนออกมาชัดเจนโดยเฉพาะจากการลงพื้นที่ครั้งแรกที่พวกเขามองเห็นว่า “ตลิ่ง” กำลังจะพัง และต้องหาทางจัดการแก้ไข เพราะถ้า “นักพัฒนาชุมชน” มองเพียง “เป้าหมาย” ที่ต้องการทำ ในที่นี้คือการสร้างฝายโดยไม่สนใจว่าปัญหาปลายทางที่พบคืออะไร แต่พวกเขากลับมองว่า นี่คือนสิ่งที่พวกเขาต้องเอามาเป็นธุระ เข้ามาจัดการแก้ไข ด้วยการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม แม้ว่าจะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ก็ตาม

แต่ที่แน่ๆ คือ นับจากนาที่นี้...ทุกๆ ครั้งที่พวกเขาจะลงมือทำงาน สิ่งแรกที่ต้องทำคือการ “ค้นคว้าหาข้อมูล” ทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้าง นำมาคิด วิเคราะห์ ประเมินสรรพกำลังก่อนลงมือทำกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งแผนการทำงานเช่นนี้จะช่วยให้สิ่งที่พวกเขาคิดวางแผนไว้สำเร็จได้ในที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โครงการปลูกต้นน้ำคืนชีวิต กลุ่ม CD POWER

- นายรัฐภูมิ เกื้อบุญสูง
- นายเกรียงไกร สองไทย
- นางสาวจรัสรัตน์ ปรระหลาดมานิต
- นางสาววริยา กาญจนะ
- นางสาววาสนา พรหมนุ้ย

ที่ปรึกษาโครงการ: อาจารย์กัลป์ยาภัทร์ อภิโชติเดชสกุล